

DENEYİM: TIP FAKÜLTESİNDE COVID-19 MÜCADELESİ

Dr. Mustafa Sait Gönen

Tıp Doktoru, Profesör, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanı

Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Yeni Tip Koronavirüs (SARS-cov-2) ve neden olduğu hastalık (COVID-19) ile ilgili çalışmalar Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanemizde Dünya Sağlık Örgütü tarafından hastalığın henüz pandemi olarak ilan edilmeden ve koronavirüse bağlı vakalar ülkemizde görülmeden önce dış dünyadan gelen bilgiler ve Sağlık Bakanlığı bilgilendirmeleri ışığında başlatılmıştır.

Pandemi ilanından sonra 15 Mart 2020 tarihinde kurum içinde çalışmaların yönlendirilmesi ve koordinasyonu için “COVID-19 Bilim Kurulu” oluşturulmuş ve hastalıkla mücadele çalışmaları oluşturulan bu kurul tarafından yürütülmesi kararı alınmıştır. Bu kurulda Enfeksiyon Hastalıkları Kliniği, Göğüs Hastalıkları Kliniği, Acil Birimi, Yoğun Bakım Ünitesi (YBÜ), İç Hastalıkları Kliniği, Çocuk Yoğun Bakım, Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları, Çocuk Göğüs Hastalıkları, Halk Sağlığı ve Sağlık Bakanlığı ile iletişim sağlayacak kişiler belirlenerek görev bölümü yapılmış, kararlar birlikte alınarak uygulanmıştır. Erkenden harekete geçerek bilim kurulu oluşturmamız ve mücadelede en ön safta yer almamıza çok donanımlı bir akademik kadroya sahip olmamızın ve 1893 ve 1911 yıllarında ki kolera salgınlarında Cerrahpaşa yerleşkesindeki Takuyuddin Konağı ve bahçedeki açılan sahra hastanesine ait bilgilerin kurumsal hafızamızda yer almasının büyük etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü köklü kurumların güçlü kurumsal hafızası olur.

Takıyüddin Paşa Konağı¹⁰²

Bu kapsamda hastalıkla mücadele için bilim kurulu her gün online toplanarak diğer ülkelerde hastalığın seyri, tedavi protokolleri ve sağlık bakanlığımızın talimatları ve Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu'nun algoritmalarını düzenli tartışarak kendi yol haritamızı belirlemiştir. Halen de süreci bilim kurumumuz aktif olarak yürütmektedir.

Diğer taraftan gerekli malzeme temini, alt yapının hazırlanması, insan kaynağı planlamaları konularında gerekli tedbir ve hazırlıklar Rektörlük Yönetiminin büyük desteği ile yönetimimiz tarafından ivedilikle hayata geçirilmiştir.

Hastane Enfeksiyon Kontrol Komitesi (HEKK) tarafından Sağlık Bakanlığı önerileri dikkate alınarak, iki eylem planı hazırlanmış ve yönetime sunulmuş, ayrıca tüm kurumda COVID-19 konusunda eğitim çalışmaları başlatılmıştır. COVID-19 konusunda tüm birimlere eğitimler HEKK tarafından devam etmiştir. Toplu eğitimler tamamlanmış, sonrasında eğitimler küçük grup eğitimleri ve alanda birebir eğitim şeklinde devam etmiştir. HEKK her gün nöbet sistemi ile örnek alma biriminde göreve yeni başlayan, COVID-19 servislerinde, yoğun bakım ünitesinde göreve yeni gelen tüm hekim, hemşire, temizlik elemanı, hastabakıcılara KKE kullanımı konusunda eğitim vermeye devam etmektedir. Ayrıca HEKK, sağlık çalışanların taranması süreçlerini düzenlemekte, örnek alma aşamasında görev almakta ve bu dönemde de eğitimlerini sürdürmektedir.

Öncelikle Acil Birimi COVID-19 hastalarının ilk kabul ve triyaj alanı olarak düzenlenmiş ve bu bölümde hasta karşılama, değerlendirme, örnek alma birimleri organize edilmiş, Acil Servisin kısa süreli yatış servisi hızla COVID-19 servisine dönüştürülmüştür. Bu birim acil şartlarında hizmet vermeye devam etmektedir.

¹⁰² Tunca ES, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yerleşkesi'nin Gelişimi ve İçindeki Tarihi Yapılar, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı, 2017.

Hazırlıklar kapsamında hastane girişinde hasta bakım alanlarının dışındaki bir binada (Eski Jinekolojik Onkoloji Binası) ilk başvuru polikliniği (COVID-19 Polikliniği) oluşturulmuş, şüpheli olguların buraya yönlendirilmesi sağlanmıştır. Burada enfeksiyon hastalıkları ve iç hastalıkları uzmanları ve diğer branş asistan hekimlerinden oluşan bir ekip hizmet sunmaktadır.

Hastane girişlerinde tüm hastalardan semptom sorgulaması ve ateş ölçümleri yapılarak şüpheli olguların öncelikle bu alanda değerlendirilmesi sağlanmıştır. Bu birim giderek geliştirilmiş, özel negatif basınçlı muayene odaları ve iki adet negatif basınçlı örnek alma birimi oluşturularak etkin bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir. Şimdilerde yurt dışı başvuruları için de bu binada poliklinik açıldı. Günlük 450-500'e ulaşan hasta bu bölümde değerlendirilmeye başlanmıştır.

Acil, COVID-19 biriminde değerlendirilen ve olası COVID-19 düşünülen olgular COVID-19 yönünden örnekleri alındıktan sonra Radyoloji AD'da bu hastalar için tanımlanan bilgisayarlı tomografi biriminde görüntülemeleri sonrasında değerlendirilerek hastalara tanı konulmakta ve gereğinde evde tedavi ve takip gereğinde yatış ile tedavi planlanmaktadır.

COVID-19 hastaları ile ilgili servislerin oluşturulabilmesi için Cerrahi Monoblok Binası kademeli olarak boşaltılmış, burada oluşturulan servislere COVID-19 hastaları yatırılmış, bu servislerde tüm hastanedeki öğretim üyeleri ve uzmanlardan haftalık ve sonra tüm birimlerde görevli hekimlerden oluşturulan bir havuz içinden günlük hekim görevlendirmeleri ile hizmet verilmesi sağlanmaya başlanmıştır. Bu servislerde enfeksiyon hastalıkları, göğüs hastalıkları ve iç hastalıkları öğretim üyelerinin konsültasyonları ile hasta hizmetleri yürütülmektedir. Hemşirelik hizmetleri bu servislerde ve kapatılan ya da birleştirilen diğer servislerde görevli hemşirelerden oluşturulan ekipler ile yürütülmektedir. Bu şekilde hastanede tüm çalışanların sorumluluk alması ve bu zorlu sürecin daha kolay yönetilebilmesi hedeflenmektedir.

Sağlık çalışanlarının zaman içinde sürece uyum sağladıkları ve sisteme entegre oldukları, hasta bakımında ve hizmet kalitesinde belirgin iyileşmeler yaşandığı gözlenmektedir. Servislerde pandeminin İstanbul için en yoğun olduğu dönemlerde günlük 200-230 arasında yatan hasta sayıları ile hizmet sürdürülmüştür. O dönemde Cerrahi Monobloktaki Anestezi Yoğun Bakım Ünitesi 12 yatağı ve sonrasında monoblok ameliyathanesindeki masalar yoğun bakım ünitesine dönüştürülerek yoğun bakım yatak kapasitemiz hızla artırıldı. Şu anda otuz yataklı bir ünite olarak COVID hastalarına hizmet vermektedir. Diğer YBÜ ile sayının daha da artırılması için çalışmalar de-

vam etmekte iken pandeminin şiddetinin İstanbulda azalması ve yeni hastanelerin devreye girmesi ile bu girişimlerimiz beklemeye alındı.

COVID-19 polikliniği içinde sağlık çalışanlarına hizmet eden “Temaslı Polikliniği” oluşturulmuştur. Temaslı olduğunu düşünen sağlık çalışanları bu birimde kuruma özel formlar ile Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından değerlendirilip gereken işlemler yapılmakta ve gerektiğinde örnek alma işlemleri bu binadaki örnek alma biriminde gerçekleştirilmektedir. Temaslı sağlık çalışanları ilgili birim tarafından evde ya da hastanede takip edilmektedir.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi COVID laboratuvarı olarak mevcut laboratuvarların dışında yeni bir laboratuvar oluşturulmuş, bu laboratuvar Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından tanımlanmış ve hizmete başlamıştır. Tıbbi Mikrobiyoloji Viroloji Bilim Dalı sorumluluğunda olan bu birime kurumda diğer birimlerden elemanlar alınarak 7/24 hizmet veren bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu laboratuvarda günlük 600-2000 arasında değişen sayılarda örnek çalışılmaktadır.

Sağlık çalışanlarımız arasında riskleri nedeniyle evine gitmek istemeyen personel için otel, misafirhane, hemşire lojmanı ve kampüs içindeki yurt binaları kalacak yer olarak hazırlanmıştır. Bu personelimizin ihtiyaçları rektörlük, dekanlık ve diğer kurumların katkıları ile sağlanmaktadır. Pandeminin başlangıcından itibaren 250-350 sağlık çalışanımız bu hizmetten yararlanmayı sürdürmektedir.

Pandemi süreçlerinde kişisel koruyucu ekipman eksiklikleri yaşanabileceği kaygısı ile etkin bir malzeme temin ve dağıtım ağı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sağlık Bakanlığı'nın katkıları, diğer kaynaklardan sağlanan bağışlar, başhekimlik tarafından koordine edilerek ve izlenerek malzeme sorunu yaşanmaması sağlanmaktadır. En yoğun olarak çalışılan konu uygun malzemenin uygun alanlarda ve usulüne uygun olarak kullanılmasını sağlamak en büyük öncelik olarak görülmektedir.

Nisan ayı ortalarına kadar artış gösteren olgular nedeniyle Cerrahi Monoblokda günlük 220 hasta yatan ve 35 YBÜ yatışı, 400-500 acil ve COVID polikliniğinde hasta başvurusu olan bir merkez olarak yoğun hizmet, oluşturulan etkin sistem, çalışanların yoğun fedakarlıkları ile başarı ile sürdürülmüştür. Bu süreçte sistemde yaşanan iletişim sorunları, tedavi değişikliklerinin hastalara yansıtılması, ilaç yan etkilerinin yakından izlenmesi yönünden gelişmeler sahaya hızlı ve etkin bir şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır. Daha sonra ülkemizdeki hasta sayısındaki azalmaya paralel olarak hastanemizde ve YBÜ yatan hasta sayısı azalmış, COVID dışı hastaların acil başvurularında artış olduğu gözlenmiştir. Hasta yoğunluğu yakından izlenerek COVID servisleri her an açılacak düzenlemeler yapılarak kapatılmış, sağlık çalışanlarının daha etkin ve daha az riskli çalışma düzenlemeleri yapılmıştır.

Acil Tıp birimi binası hasta yoğunluğundaki değişimi yakından izleyerek hem acile başvuran hastaların triyajı hem de COVID dışı hastalardaki artışa bağlı olarak triyaj yaklaşımını güncellemiş ve bu hastaların sağlık hizmeti alması için ideal düzenlemeleri yaşama geçirmiştir. Acil Tıp yanında bir

portatif BT ünitesi kurulması hızlı değerlendirme konusunda büyük bir avantaj yaşanmasını sağlamıştır.

Bu gelişmeler ışığında COVID dışı hastaların sağlık hizmetinin sağlanması süreci için yeniden düzenlemeler yapılması gereği ortaya konulmuştur. Servisler ve polikliniklerde rutin sağlık hizmeti sunumunda yapılacak düzenlemeler hazırlanmış, bu süreçte kişisel koruyucu ekipman kullanımı konusunda öneriler geliştirilmiştir. Bu konuda bilgilendirme ve eğitim çalışmaları aralıksız sürdürülmektedir.

Sağlık çalışanlarının bilgilendirilmesi süreçleri devam etmektedir. İş Sağlığı Güvenliği Birimi tarafından oluşturulan kişisel koruyucu ekipman kullanımı konusunda bilgilendirmeler HEKK eğitimleri ile paralel olarak sürdürülmektedir. Çok sayıda sağlık çalışanının özellikle tanı konulmamış olgularla teması ya da çalışma arkadaşlarında hastalık tesbit nedeniyle takipleri özel bir poliklinikte izlenmeye devam etmektedir. Bu arada sağlık çalışanlarını sosyal alanlarda koruyucu yaklaşımları uygulamakta sorunlar gözlemlendiğinde bu konuda yoğun bir çalışma başlatılmıştır. Halk Sağlığı Anabilim Dalı ve HEKK sağlık çalışanlarında enfeksiyondan korunma konusundaki aksaklıkları ve kuruma özel önerileri geliştirmek için çalışmalar yürütmektedir.

Pandemi Kurulu kararı ve önerisiyle sağlık çalışanlarının COVID-19 yönünden taranması planlanmış, HEKK hemşireleri tarafından yürütülen bu çalışma ile tüm sağlık çalışanlarının asemptomatik taşıyıcılık yönünden kontrolleri yapılmıştır.

Hastanemizde Hematoloji Anabilim Dalı ve Kan Merkezi birimleri ile ortak yürütülen çalışmalar ile immün plazma eldesi ve gerekli hastalara uygulanması da yapılmaya başlanmıştır.

Ayrıca bu süreçte COVID-19 yönünden yapılacak bilimsel araştırmalarda tekrarları önlemek, daha nitelikli çalışmalar yapılabilmesini sağlamak, kurum çalışanları arasında bilimsel anlamda koordinasyonu sağlamak amacıyla Dekanlık bünyesinde bir Bilimsel Araştırma Kurulu oluşturulmuştur.

Sonuç olarak; İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, üniversitemizin tüm desteği, yılların bilgi birikimi ve yetkin kadrosu ile COVID-19 pandemisinde etkin mücadele vermektedir. Yöneticisinden hekimine, hemşiresinden temizlik elemanlarına, tüm personel büyük bir özveri ve gayret ile çalışmalarını sürdürmektedir.

Cerrahpaşanın bu dinamik mücadelesi BBC, CNN, AP ve benzeri uluslararası yayın kuruluşlarında dikkatini de çekmiştir. Söz konusu haber organlarında Cerrahpaşa'daki mücadeleyi konu alan çekimler ve belgeseller yayınlanmıştır.

Artık tüm bu çalışmaların en kısa sürede sonucunu almak için tüm toplumun üzerine düşen sorumlulukları titizlikle yerine getirmesi en büyük isteğimizdir.

Pandemi Kurulu kararı ve önerisiyle sağlık çalışanlarının COVID-19 yönünden taranması planlanmış, HEKK hemşireleri tarafından yürütülen bu çalışma ile tüm sağlık çalışanlarının asemptomatik taşıyıcılık yönünden kontrolleri yapılmıştır.